

SOBRE SÒCRATES I CRIST

GABRIELE GIANNANTONI

PREGUNTA: La figura de Sòcrates s'ha comparat sovint pel la seva grandesa a la de Crist. Professor Giannantoni: ¿perquè Sòcrates pot considerar plenament en un pilar de la nostra civilització?

GABRIELE GIANNANTONI: La raó fonamental - crec - és que des que des de l'Antiguitat ens va arribar una imatge molt complexa, i per tant suggestiva, de Sòcrates en què cada període de la història de la humanitat ha trobat alguna cosa que li pertanyia.

La tradició cristiana ha considerat Sòcrates un dels pensadors pagans més importants, un de les més es va acostar el missatge de l'Evangeli, i el Renaixement va considerar Sòcrates com un dels seus pares. Erasme de Rotterdam resava: "Sant Sòcrates, prega per nosaltres", l'època de les Llums va considerar també Sòcrates com un precursor del seu programa; amb això vull dir que cada època ha reconstruït una imatge pròpia de Sòcrates, però també ens indica que la figura de Sòcrates pot arribar a ser molt complexa.

Fins i tot aquells que no han tingut simpatia per Sòcrates, per exemple, Nietzsche, han tingut envers ell una actitud que ressaltava la seva importància. Així que crec que el veritable motiu de la continuada presència de Sòcrates en la nostra tradició cultural es deu al fet que Sòcrates va ser el primer filòsof, que va reconèixer per primera vegada no saber - i que per això mateix desitjava saber. Crec que aquesta és la raó fonamental que fa de Sòcrates una font perenne de la reflexió filosòfica.

Sòcrates té l'actitud constant de desafiar i revocar qualsevol certesa que es presenti com a tal. El sofista creu que sap què és la virtut i Sòcrates ho posa en dubte; el gran estrateg creu que sap què és la tècnica militar i Sòcrates (en Xenofont) ho posa en dubte; l'artista creu saber què és la inspiració i la poesia i Sòcrates ho posa en dubte.

La intenció de Sòcrates és -a través d'aquest dubte, a través d'aquesta refutació, a través d'aquest examen-, provar si l'home sap o si només creu saber; és a dir, si en front de les seves objeccions, hi ha una resposta convincent o no. En aquest sentit, l'actitud bàsica de Sòcrates és un *elenchos*, una confrontació. Per això Sòcrates ironitza, per això Sòcrates "dissimula" - perquè aquest és el sentit del terme "ironia" en el llenguatge socràtic; és a dir que Sòcrates, amaga o dissimula seva pròpia ignorància en front de la reclamació de la saviesa dels altres. Aquest Sòcrates irònic, dissimulador, confrontatori, és, però, només una part de la imatge de Sòcrates, en el sentit que aquesta ironia, aquest dissimulació, aquesta refutació va trobar la inspiració i la legitimitat pel fet que només a través de la discussió hauria estat possible progressar en la veritat.

La ironia era, diguem-ho així, una eina dialèctica que tenia la funció de fer possible el consentiment; perquè la diferència entre el dialogar socràtic i la dialèctica platònica (més enllà de l'acord o de la similitud que hi pugui haver entre el consens socràtic i la idea platònica de la veritat) és que Sòcrates posa el debat i el consens com a condició de la veritat. Plató, en canvi, posarà la veritat com a condició de la discussió i de la dialèctica. Així el pensament de Sòcrates confrontat amb el de Plató és un pensament molt més laic, molt més crític i extrament molt més interrogatiu i carregat de dubte.

Fragment d'una entrevista feta a Nàpols, IISF, Palau Serra di Cassano, dimecres 28 d'octubre 1987.

Gabriele Giannantoni (1932-1998) l'autor de la monumental *Socrates et socratorum reliqua* (1990), l'obra de referència que aplega tots els testimonis socràtics antics en grec i en llatí, i diputat comunista, parla sobre el sentit de la figura socràtica.